

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУДОВО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Гусева В.О., Харківський національний університет внутрішніх справ

Значного поширення сьогодні набувають кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 342, 343, 345, 347, 348, 349, 350, 352, 353 КК України[1], що виражаються у посяганнях на життя, здоров'я, майно працівників правоохоронних органів і членів їхніх сімей тощо. Для повного, й максимально об'єктивного розслідування кримінальних проваджень важливе значення має вміле використання слідчими спеціальних знань. Ефективність розслідування будь-якого злочину безпосередньо пов'язана з використанням можливостей судових експертиз.

У різні роки питання судової експертизи, її тактичні та процесуальні особливості проведення досліджували такі науковці, як Т. В. Авер'янова, Р. С. Белкін, А. І. Вінберг, О. М. Ларін, Н. Т. Малаховська, Х. А. Сабіров, М. Г. Щербаковський, В. Д. Басай та ін. [2, 3, 4, 5]. Однак, незважаючи на даний факт, залишається багато спірних питань щодо проведення судових експертиз під час розслідування злочинів спрямованих проти працівників правоохоронних органів.

Так, розглянемо деякі особливості судово-криміналістичних експертиз, серед яких досить поширеною є трасологічна експертиза, яка вирішує питання тотожності цілого по частинах. Найчастіше по даній категорії кримінальних проваджень, наприклад при озброєному нападі на працівника правоохоронного органу, об'єктами порівняння є паперові пижі з місця пригоди і аркуші паперу, від яких відривався матеріал для пижів, та їх вдавалося виявити при обшуках у підозрюваного. Встановлювалася приналежність єдиного цілого та інших фрагментів - уламка клинка, що застряг в трупі, і збереженої частини леза ножа

у підозрюваного; частини гудзиків, загублених на місці події, і інших їх частин, що збереглися на одязі підозрюваного тощо.

Нерідко проводиться судово-балістична експертиза, завдяки якій по слідах на перешкодах, інших матеріальних об'єктах по речовим доказам пострілу встановлювалася система, модель, зразок, а по кулям, гільзам в сприятливих випадках і конкретний екземпляр зброї, застосований злочинцем. У деяких випадках встановлювалися напрямок і дистанція стрільби, факт виробництва пострілу з певного збройового стовбура, можливість або неможливість самовільного пострілу (без натискання на спусковий гачок) за певних умов (зокрема, при падінні зброї на підлогу), виникнення пошкодження внаслідок ураження снарядом.

Рідше наводяться криміналістичні експертизи для вирішення інших питань. Їх рішення зводиться в основному до встановлення тотожності: підозрюваного – за слідами рук в його житлі; знарядь та інструментів - за слідами злому, транспортних засобів – за слідами шин. У справах про вбивства працівника правоохоронного органу можуть проводитися і інші види криміналістичних експертиз. Так, за версією про вбивство за допомогою вибуху, можуть виникнути питання, що стосуються факту, обставин вибуху; його дійсних чи можливих наслідків; особливостей пристрою вибухового механізму; характеру вибухових речовин, застосовуваних для виробництва вибуху; можливості самовільного вибуху при певних умовах.

В аспекті розслідування злочинів проти працівників правоохоронних органів значний інтерес представляє судово-одорологічна експертиза. Її основними завданнями є встановлення тотожності людини по залишеному запаху і визначення, одним або кількома особами залишені запахи на одному або декількох предметах. Раніше вона проводилася в інструментальному варіанті, фахівцями в області газової хроматографії. Такі дослідження зазвичай завершувалися дачею категоричного висновку про відсутність тотожності по запаху або можливого висновку про наявність такої тотожності [2, с.154-163].

У слідчій практиці паралельно встановлювали носіїв запаху кіннологічним методом, за допомогою спеціально підготовлених собак (своєрідних біодетекторів), в присутності понятих, у формі так званої одорологічної вибірки, результати якої оформлювалися спеціальною довідкою. Різними авторами пропонувалося надати даному заходу статус слідчої дії, розглядаючи його як особливого роду пред'явлення для впізнання.

В міру вдосконалення методик кіннологічних досліджень їх стали здійснювати вже у формі судової експертизи. Сьогодні на експертизу направляється сам предмет, який, є носієм запаху. Щоб уникнути випаровування молекул запаху, місця їх знаходження прикриваються чистою текстильною тканиною, добре адсорбуючою різні виділення (байка, фланель, марля). Наклавши тканину, до неї прикладають алюмінієву фольгу, складену в два-три шари, яку притискають до поверхні предмета пакувальним матеріалом, щільно обв'язують шпагатом. При неможливості вилучення предмета запахоносія проводиться вилучення запахових слідів. Для цього треба, надівши гумові рукавички, предмет-носій зволожити водою за допомогою пульверизатора, направляючи струмінь вгору, щоб краплі осідали, не розмиваючи сліду. Потім, на місце знаходження передбачуваного сліду, накласти клапоть чистої байки (фланелі) або стерильної марлі розміром 10x15 см, притиснути до нього складену в два-три шари алюмінієву фольгу і потримати в притиснутому стані близько однієї години. Після цього загорнути шматок тканини в два-три шари фольги, краї якої двічі загнути, і обжати або помістити кожен клапоть в чисту скляну банку з герметичною кришкою. Після виявлення підозрюваного з його тіла також вилучаються зразки запаху. При цьому підозрюваний притискає два клаптя тканини на 30 хвилин до різних ділянок свого тіла - за коміром, манжетами сорочки [2, с.154-163]. Пошук і вилучення запахових слідів повинно проводитися поряд з будь-якими іншими слідами чи предметами, що можуть бути речовими доказами. Таким чином, судово-криміналістичні експертизи допомагають здійснити логічну «прив'язку»

підозрюваного до місця події, а також відшукати речові докази і викрити злочинця.

Список використаної літератури: 1.Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. (із поточними змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.>; 2.Басай В.Д. Планування та проведення звичайного варіанту одорологічної експертизи // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – Івано-Франківськ: Вид-во Плай, – 2002. – Вип.IX . – С.154 - 163; 3. Винберг А. И. Судебная экспертология (общетеоретические и методологические проблемы судебных экспертиз) : учеб. пособие / Винберг А. И., Малаховская Н. Т. – Волгоград : НИиРИО ВСШ МВД СССР, 1979. – 184 с.; 4. Сабиров Х. А. Техничко-криминалистическое обеспечение расследования преступлений : учеб. пособие / Х. А. Сабиров. – Краснодар : КубГАУ, 2013. – 125 с.; 5. Шиканов В. И. Использование специальных познаний при расследовании убийств : учебное пособие / В. И. Шиканов. – Иркутск : Иркутск. Гос. ун-т им. А. А. Жданова, 1976. – 90 с.